ĢENERĀLADVOKĀTA PEDRO KRUSA VILJALONA [*PEDRO CRUZ VILLALÓN*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 17. jūlijā [1]

Apvienotās lietas C-93/13 P un C-123/13 P

Eiropas Komisija
pret
Versalis SpA,
Eni SpA
un
Versalis SpA,
Eni SpA
pret

Eiropas Komisiju

Apelācija — Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Hloroprēnkaučuka tirgus — Lēmums, ar kuru konstatēts LESD 101. panta pārkāpums — Cenu noteikšana un tirgus sadale — Mātesuzņēmuma vainojamība meitasuzņēmuma pārkāpjošā rīcībā — Naudas sodi — Atbildību pastiprinoši apstākļi — Recidīvs

1. Šīs apelācijas sūdzības ir par Vispārējās tiesas 2012. gada 13. decembra spriedumu lietā *Versalis* un *Eni*/Komisija [2], ar kuru tiesa būtībā noraidīja prasību atcelt Komisijas 2007. gada 5. decembra Lēmumu C(2007) 5910, galīgā redakcija, par [EKL] 81. panta un EEZ līguma 53. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/38629 – Hloroprēnkaučuks) [3], vienlaikus samazinot Eiropas Komisijas *Versalis SpA* un *Eni SpA* solidāri uzliktā naudas soda apmēru.

2. Šajās abās apelācijas sūdzībās, kā parasti, ir izvirzīti pamati, ar kuriem būtībā ir apstrīdēts Vispārējās tiesas vērtējums saistībā ar uzņēmumu atzīšanu par vainojamiem izskatāmajā lietā konstatētajos pārkāpumos, piespriežot tiem solidāru naudas sodu, un minētā naudas soda summas noteikšanu.

3. Šajā gadījumā vienas [uzņēmumu] grupas meitasuzņēmums un mātesuzņēmums tika atzīti par vainojamiem konstatētajos pārkāpumos situācijā, kad attiecīgo darbību secīgi bija kontrolējušas vairākas grupas struktūrvienības. Tomēr Tiesai nesen ir bijusi iespēja paust savu nostāju par būtiskiem ar šo problēmu saistītiem jautājumiem, it īpaši lietās, kurās ir taisīti 2013. gada 8. maija spriedums *Eni* /Komisija [4] un 2013. gada 13. jūnija spriedums *Versalis*/Komisija [5] un kurām ir daudz līdzību ar šīm lietām, tāpēc pie to iztirzāšanas ilgi nekavēšos.

1 — Oriģinālvaloda – franču.
2 — T-103/08, EU:T:2012:686; turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums".
3 — Turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums".
4 — C-508/11 P, EU:C:2013:289.
5 — C-511/11 P, EU:C:2013:386.

4. Turpretim šajos secinājumos uzmanība galvenokārt tiks pievērsta tam, kas var tikt uzskatīts par galveno šajās abās lietās aplūkojamo problēmu, proti, nosacījumiem, ar kādiem Komisija var palielināt mātesuzņēmumam uzliktā naudas soda pamatsummu recidīva dēļ, pamatojoties uz agrāk konstatētu viena no tā meitasuzņēmumiem pārkāpumu.

I – **Tiesvedības priekšvēsture un apstrīdētais lēmums**

5. Tiesvedības priekšvēsturi, kā arī apstrīdētā lēmuma saturu Vispārējā tiesa ir apkopojusi pārsūdzētā sprieduma 1.–25. punktā, kuros par to var iegūt sīkāku informāciju.

6. Šo apelācijas sūdzību izskatīšanas vajadzībām ir vienīgi jāatgādina, ka *Polimeri Europa SpA*[6], tagad – *Versalis SpA*[7], un tā mātesuzņēmumam *Eni SpA*, kas oficiāli ir apstrīdētā lēmuma adresāti, saskaņā ar 1. panta d) punktu un 2. panta d) punktu solidāri tika uzlikts naudas sods EUR 132 160 000 apmērā par [LESD 101.] panta pārkāpumu tāpēc, ka no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam tie bija vienas un pastāvīgas vienošanās dalībnieki un veica saskaņotas darbības saistībā ar hloroprēnkaučuku.

7. Šajā gadījumā *Eni* grupas darbība saistībā ar hloroprēnkaučuku, kuru sākotnēji veica *EniChem Elastomeri*, tika nodota *EniChem*, tagad – [*konfidenciāli*], vēlāk, no 2002. gada 1. janvāra – *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, precizējot, ka *EniChem Elastomeri* un *Polimeri Europa* pilnībā pieder *EniChem*, kuru savukārt kontrolē *Eni*.

8. Tādējādi no apstrīdētā lēmuma 448.–455. apsvēruma izriet, ka *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, kā *Enichem* ekonomiskais pēctecis tika atzīts par atbildīgu par *EniChem* agrāko rīcību.

9. Tādējādi no apstrīdētā lēmuma 457. apsvēruma izriet, ka *Eni* kā grupas galīgais mātesuzņēmums, kuram daļēji tieši un daļēji netieši pieder 99,93 un 100 % to uzņēmumu kapitāla, kas ir atbildīgi par darbību saistībā ar hloropēnkaučuku, proti, *EniChem Elastomeri*, *EniChem*, tagad – [*konfidenciāli*], vēlāk – *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, tika sodīts, turpretī citi pierādījumi apstiprina, ka tam ir bijusi izšķiroša ietekme uz minētajiem meitasuzņēmumiem.

II – **Tiesvedība Vispārējā tiesā un pārsūdzētais spriedums**

10. Ar 2008. gada 20. februāra prasības pieteikumu prasītāji iesniedza apelācijas sūdzību par apstrīdēto lēmumu, kopumā izvirzot vienpadsmit pamatus – sešus pamatus par minētā lēmuma atcelšanu un piecus pamatus par uzliktā naudas soda atcelšanu vai tā apmēra samazināšanu.

11. Vispārējā tiesa ar apstrīdēto spriedumu apmierināja apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītā astotā pamata pirmo daļu, nospriežot, ka apstrīdētais lēmums ir prettiesisks, ciktāl, pamatojoties uz Polipropilēna lēmumu[8] (pārsūdzētā sprieduma 287. punkts), Komisija nevarēja atzīt, pirmkārt, atbildību pastiprinošu apstākli recidīva dēļ attiecībā uz *Eni* un, otrkārt, atbildību pastiprinošu apstākli recidīva dēļ attiecībā uz *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*. Citus izvirzītos pamatus un to dažādās daļas tā noraidīja kā nepamatotus.

12. Tāpēc tā samazināja apelācijas sūdzības iesniedzējiem uzlikto naudas līdz EUR 106 200 000 un piesprieda tiem segt četras piektdaļas no saviem tiesāšanās izdevumiem un atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus.

6 — Turpmāk tekstā – "*Polimeri Europa*".

7 — *Eni* un *Versalis*, prasītāji lietā T-103/08 un prasītāji apelācijas sūdzībā lietā C-123/13 P turpmākajā izklāstā tiks saukti par "*Eni*" un "*Versalis*" vai vispārīgi un ērtības labad – par "apelācijas sūdzības iesniedzējiem", lai arī tie ir atbildētāji apelācijas sūdzībā lietā C-93/13 P.

8 — Komisijas 1986. gada 23. aprīļa Lēmums 86/398/EEK par [EKL 81.] panta piemērošanas procedūru (IV/31.149 - Polipropilēns) (OV L 230, 1. lpp.).

13. Lietas dalībnieku apelācijas sūdzībās apstrīdētie Vispārējās tiesas sprieduma pamati tiks minēti, analizējot dažādos pamatus.

III – **Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi**

14. Par pārsūdzēto spriedumu ir iesniegtas divas apelācijas sūdzības.

15. Ar 2013. gada 25. februāra atbildes rakstu Komisija ir iesniegusi apelācijas sūdzību lietā C-93/13 P.

16. *Eni* un *Versalis* savu apelācijas sūdzību lietā C-123/13 P ir iesnieguši ar 2013. gada 15. marta atbildes rakstu.

17. Abas lietas tika apvienotas mutvārdu procesā un sprieduma taisīšanai.

18. Dažādie lietas dalībnieki tika uzklausīti 2014. gada 27. februārī notikušajā tiesas sēdē, kurā tie tika aicināti, pirmkārt, koncentrēt savus mutvārdu paskaidrojumus uz dažādiem pamatiem attiecībā uz recidīvu (pirmais pamats lietā C-93/13 P un piektais pamats lietā C-123/13 P) un, otrkārt, paust savu nostāju par 2013. gada 8. maija spriedumu lietā *Eni*/Komisija [9] un 2013. gada 13. jūnija spriedumu lietā *Versalis*/Komisija [10].

IV – **Par apelācijas sūdzībām**

19. Savā apelācijas sūdzībā lietā C-93/13 P Komisija izvirza trīs pamatus, kas visi attiecas uz Vispārējās tiesas vērtējumu par *Eni* un *Versalis* piemērotā naudas sodu tiesiskumu. Savā apelācijas sūdzībā lietā C-123/13 P *Eni* un *Versalis* izvirza astoņus pamatus – pirmie trīs ir vērsti pret Vispārējās tiesas vērtējumu saistībā ar pārkāpumu kvalifikāciju un pārējie pieci pamati attiecas uz Vispārējās tiesas vērtējumu par tiem uzlikto naudas sodu tiesiskumu.

20. Ņemot vērā šo dihotomiju, tiks aplūkoti dažādi pamati, ievērojot to pārsūdzētā sprieduma punktu secību, uz kuriem tie attiecas, tomēr sākumā ir jāprecizē, ka, sniedzot īsu pamatojumu, tiks noraidīti visi pamati, izņemot pirmo pamatu, kuru Komisija ir izvirzījusi lietā C-93/13 P un kurš ir jāanalizē pēc būtības.

V – **Par pamatiem saistībā ar Vispārējās tiesas vērtējumu par pārkāpuma konstatējuma tiesiskumu (lieta C-123/13 P)**

21. Pirmie trīs apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītie pamati lietā C-123/13 P attiecas uz pārsūdzētā sprieduma motīviem saistībā ar pārkāpumu, precīzāk, *Eni* un *Versalis* atzīšanu par vainojamiem pārkāpumā, piemērojot spriedumu lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija [11].

9 — EU:C:2013:289.

10 — EU:C:2013:386.

11 — C-97/08 P, EU:C:2009:536.

A – *Par* Eni *vainojamību pārkāpumā (pirmais pamats)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

22. Ar savu pirmo pamatu apelācijas sūdzības iesniedzēji apstrīd Vispārējās tiesas vērtējumu pārsūdzētā sprieduma 53.–78. punktā attiecībā uz *Eni* atzīšanu par vainojamu par tā meitasuzņēmumu *EniChem Elastomeri*, *EniChem*, tagad – [*konfidenciāli*], un *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, prettiesisko rīcību. Tie uzskata, ka Vispārējā tiesa, pirmkārt, it īpaši nav ņēmusi vērā 2009. gada 10. septembra spriedumā lietā *Akzo Nobel* u.c./Komisija [12] noteiktos principus un, otrkārt, nav izpildījusi pienākumus, kas izriet no prasības norādīt pamatojumu.

23. Atsaucoties uz 2013. gada 8. maija spriedumu lietā *Eni*/Komisija [13], kurā Tiesa ir noraidījusi analoģisku pamatu līdzīgā situācijā, Komisija tikai ierosina noraidīt pamatu.

2) Analīze

24. Apelācijas sūdzības iesniedzēju argumenti nevar tikt pieņemti. Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 53.–78. punktā ir pietiekami no tiesību viedokļa izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā ir uzskatījusi, ka Komisija pamatoti ir atzinusi *Eni* kopā ar *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, par solidāri atbildīgiem par tā un *EniChem*, tagad – [*konfidenciāli*], prettiesisko rīcību laikposmā no 1993. gada 13. maija līdz 2002. gada 13. maijam. Šajā ziņā norādīšu tikai uz pamatojumu 2013. gada 8. maija spriedumā lietā *Eni* /Komisija [14], kurā Tiesa ir noraidījusi tāda paša veida argumentus līdzīgā situācijā tāpēc, ka apelācijas sūdzības iesniedzēji nebija iesnieguši nevienu pierādījumu, kas pamatotu, ka Tiesa nav ievērojusi šajā spriedumā izvērsto motivāciju.

B – *Par* Versalis *vainojamību pārkāpumā (otrais pamats)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

25. Apelācijas sūdzības iesniedzēji apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, atzīstot *Versalis* par vainojamu pārkāpumā, kas attiecas uz darbībām saistībā ar hloroprēnkaučuku laikposmā no 1993. gada 13. maija līdz 2001. gada 31. decembrim [15], ciktāl par šīm darbībām tajā laikā bija atbildīgs vienīgi *EniChem*, tagad – [*konfidenciāli*]. Tie uzskata, ka Vispārējā tiesa, pirmkārt, nav ņēmusi vērā sankciju individuālas piemērošanas principu un, otrkārt, nav izpildījusi pienākumus, kas izriet no prasības norādīt pamatojumu.

26. Komisija norāda, ka apelācijas sūdzības iesniedzēju otrais pamats attiecas uz faktu vērtējumu, kas Tiesai apelācijas tiesvedībā nav jāpārbauda, un tādējādi tas ir jānoraida kā nepieņemams, jo agrāk tie esot atsaukušies uz faktu sagrozīšanu. Tā apgalvo, ka katrā ziņā apelācijas sūdzības iesniedzēji groza Tiesas judikatūras, uz kuru tie atsaucas, piemērošanas jomu.

12 — EU:C:2009:536.

13 — EU:C:2013:289, 64.–70. punkts.

14 — Turpat, 60.–77. punkts.

15 — Tomēr apelācijas sūdzības iesniedzēji saistībā ar trešo pamatu apstrīd šādi noteikto pārkāpuma laikposmu, kura ilgums labākajā gadījumā bija no 1994. gada februāra līdz 2000. gada oktobrim.

2) Analīze

27. Apelācijas sūdzības iesniedzēju argumenti nevar tikt pieņemti. Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 89.–99. punktā ir pietiekami no tiesību viedokļa izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā ir uzskatījusi, ka Komisija pamatoti ir atzinusi *Versalis* par vainojamu *EniChem*, tagad – [*konfidenciāli*], prettiesiskā rīcībā, un nav pārkāpusi attiecīgo Tiesas judikatūru [16]. Šajā ziņā es tikai norādīšu uz pamatojumu 2013. gada 13. jūnija spriedumā lietā *Versalis*/Komisija [17], kurā Tiesa ir noraidījusi tāda paša veida argumentus līdzīgā situācijā tāpēc, ka apelācijas sūdzības iesniedzēji nebija iesnieguši nevienu pierādījumu, kas pamatotu, ka Tiesa nav ievērojusi minētajā spriedumā izvērsto motivāciju.

C – *Par pierādījumu, ka* EniChem *ir piedalījies aizliegtas vienošanās norisē un par pārkāpuma ilgumu (trešais pamats)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

28. Apelācijas sūdzības iesniedzēji norāda, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā un ir sagrozījusi faktus un pierādījumus, jo tā ir ņēmusi vērā tikai to, ka tie bija aizliegtās vienošanās dalībnieki no 1993. gada maija līdz 1994. gada februārim un no 2000. gada oktobra līdz 2002. gada maijam. It īpaši Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 173. punktā kļūdaini esot apstiprinājusi Komisijas apgalvojumu, ka diena, kurā *EniChem* esot kļuvis par aizliegtās vienošanās dalībnieku, varētu būt 1993. gada 12. vai 13. maijs, kad Florencē notika sanāksme, jo tas publiski neesot norobežojies no tajā noslēgtās vienošanās par mērķa tirgiem. Tā arī esot kļūdaini secinājusi, ka divas sanāksmes, kas notika 2002. gada 23. aprīlī Lēverkūzenē un 2002. gada 13. maijā Neapolē, bija vērstas pret konkurenci.

29. Sprieduma pamatojums arī esot kļūdains vai vismaz nepietiekams. Tāpēc tie lūdz Tiesu pārskatīt Komisijas iebildumus un noteikt, ka līdzdalība pārkāpumā ir ilgusi tikai laikposmā no 1994. gada februāra līdz 2000. gada oktobrim.

30. Komisija ierosina noraidīt pamatu kā nepieņemamu.

2) Analīze

31. Trešais pamats ir jānoraida kā nepieņemams, ciktāl apelācijas sūdzības iesniedzēji galvenokārt atkārto pirmajā instancē izvirzītos argumentus un būtībā neapstrīd Vispārējās tiesas veikto to būtisko faktu un pierādījumu vērtējumu, uz kuriem bija balstījusies Komisija, lai noteiktu to dalības aizliegtās vienošanās norisē sākuma un beigu datumu (pārsūdzētā sprieduma 147.–204. punkts), neprecizējot, kādi tieši pierādījumi esot tikuši sagrozīti, ne arī sniedzot pierādījumus kļūdām vērtējumā, kas, pēc to domām, bija izraisījušas šo faktu sagrozīšanu [18].

16 — It īpaši spriedumi *Aalborg Portland* u.c./Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P, EU:C:2004:6, 354.–359. punkts), *ETI* u.c. (C-280/06, EU:C:2007:775) un *ThyssenKrupp Nirosta*/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2011:191, 143.–157. punkts).

17 — EU:C:2013:386, 51.–60. punkts.

18 — Skat. it īpaši spriedumus *Lafarge*/Komisija (C-413/08 P, EU:C:2010:346, 15.–17. punkts) un *Caffaro*/Komisija (C-447/11 P, EU:C:2013:797, 25. punkts).

32. Es tikai norādīšu, ka šajā gadījumā Tiesa ir nospriedusi (pārsūdzētā sprieduma 168. punkts), ka Komisija pamatoti ir atzinusi, ka *EniChem* kļuva par aizliegtās vienošanās dalībnieku pēc 1993. gada 12. vai 13. maija sanāksmes Florencē, pamatojoties tostarp arī uz vienu no neapstrīdētajiem pierādījumiem, proti, ka tas bija ņēmis vērā noslēgto aizliegto vienošanos un nebija no tās norobežojies. Apelācijas sūdzības iesniedzēji, kas nesniedz nekādus pierādījumus tam, ka *EniChem* bija publiski norobežojies no sanāksmē noslēgtās vienošanās [19], nenorāda, kā ar šo konstatējumu būtu tikuši sagrozīti faktiskie apstākļi vai pierādījumi.

VI – **Par pamatiem saistībā ar Vispārējās tiesas veikto naudas sodu tiesiskuma vērtējumu (lietas C-93/13 P un C-123/13 P)**

A – *Par naudas soda pamatsummas noteikšanu (ceturtais pamats lietā C-123/13 P)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

33. Apelācijas sūdzības iesniedzēju ceturtais pamats, kurā ir divas daļas, attiecas uz Vispārējās tiesas vērtējumu par Komisijas uzliktā naudas soda pamatsummas noteikšanu. Pirmajā daļā attiecībā uz pārsūdzētā sprieduma 239. un 240., 242., kā arī 247. un 249. punktu tie apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi Savienības tiesības, it īpaši taisnīguma, samērīguma un vienlīdzīgas attieksmes principus, jo tā neesot izmantojusi savu neierobežoto kompetenci, lai pārbaudītu to iesniegtos pierādījumus, lai apstrīdētu Komisijas noteikto papildu naudas soda pamatsummas apmēru. Vispārējā tiesa it īpaši neesot ņēmusi vērā to iebildumus par to, ka Komisija nav piemērojusi Pamatnostādņu naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu [20], 18. punktu. Saistībā ar pamata otro daļu apelācijas sūdzības iesniedzēji, atsaucoties šajā ziņā uz trešo pamatu, apgalvo, ka pamatnostādņu 24. punktā paredzētais ilguma reizināšanas koeficients bija jāsamazina līdz 6,75, kas atbilst 6 gadiem un 9 mēnešiem, kad *Versalis* faktiski bija pārkāpuma dalībnieks.

34. Komisija uzskata, ka šis pamats, kurā ir tikai vispārīga norāde uz pirmajā instancē izvirzītajiem argumentiem, ir jānoraida kā nepieņemams.

2) Analīze

35. Apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītā pamata pirmā daļa ir jānoraida kā nepieņemama, ciktāl faktiski tās mērķis ir panākt Vispārējā tiesā iesniegtā prasības pieteikuma pārskatīšanu, kas atbilstoši Tiesas statūtu 56. pantam nav Tiesas kompetencē [21]. Šajā ziņā pietiek norādīt, ka apelācijas sūdzības iesniedzēji vispārīgi atsaucas uz savu pirmajā instancē iesniegto prasības pieteikumu, minot dažus pierādījumus, kurus Vispārējā tiesa neesot ņēmusi vērā, bet nepaskaidro, kādas kļūdas tiesību piemērošanā būtu pieļautas tās vērtējumā, ne arī apstrīd tās veikto Savienības tiesību interpretāciju vai piemērošanu [22]. Iebildums, ka neesot piemērots pamatnostādņu 18. punkts, arī ir jānoraida kā nepieņemams, ciktāl apelācijas sūdzības iesniedzēji tikai apgalvo – to Komisija apstrīd –, ka tie to ir izvirzījuši tiesas sēdē Vispārējā tiesā. Turklāt un ņemot vērā ierosināto atbildi uz trešo pamatu, pamata otrā daļa arī ir jānoraida.

19 — Šajā ziņā skat. spriedumus *Aalborg Portland* u.c./Komisija (EU:C:2004:6, 81.–85. punkts), *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 142.–144. punkts), *Sumitomo Metal Industries* un *Nippon Steel* /Komisija (C-403/04 P un C-405/04 P, EU:C:2007:52, 47. un 48. punkts) un *Archer Daniels Midland*/Komisija (C-510/06 P, EU:C:2009:166, 119. un 120. punkts).

20 — OV 2006, C 210, 2. lpp.; turpmāk tekstā – "2006. gada pamatnostādnes".

21 — Skat. īpaši spriedumu *Volkswagen*/Komisija (C-338/00 P, EU:C:2003:473, 47. punkts).

22 — Skat. īpaši spriedumu *E.ON Energie*/Komisija (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 112.–114. punkts).

B – *Par* Eni *recidīva kvalifikāciju (pirmais pamats lietā C-93/13 P)*

1) Pārsūdzētā sprieduma motīvi

36. Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 275. punktā ir nospriedusi, ka apstrīdētā lēmuma 1. pantā konstatētais pārkāpums nevar tikt uzskatīts par recidīvu attiecībā uz *Eni*. No pārsūdzētā sprieduma pamatojuma (268.–275. punkts) būtībā izriet, ka šo secinājumu vienlaikus pamato divi apsvērumi.

37. Pirmais apsvērums ir, ka Polipropilēna un PVC II lēmumos [23] Komisija nav "nedz apgalvojusi, nedz pierādījusi", ka pārkāpuma īstenošanas laikposmā attiecīgie uzņēmumi, proti, *Anic SpA* un *EniChem*, nebija neatkarīgi noteikuši savu rīcību attiecīgajā tirgū un veidoja vienu saimniecisku vienību ar *Eni* (apstrīdētā sprieduma 272. punkts). Tādējādi *Eni* netika nedz sodīts, nedz arī tas bija paziņojuma par iebildumiem adresāts (272. un 274. punkts).

38. Otrais apsvērums ir tāds, ka *Eni* kā mātesuzņēmums nevarēja pierādīt, ka tas neveidoja vienu saimniecisku vienību ar diviem uzņēmumiem, kuriem ar minētajiem lēmumiem tika uzlikts sods. Tāpēc *Eni* varēja tikt atzīts par vainojamu agrākā pārkāpumā, tikai pārkāpjot tā tiesības uz aizstāvību, precīzāk, tiesības apstrīdēt, ka, iespējams, tas veido vienu saimniecisku vienību ar abiem sodītajiem uzņēmumiem (pārsūdzētā sprieduma 273. un 274. punkts).

39. Tomēr Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 276. punktā ir nospriedusi, ka, lai arī attiecībā uz *Eni* nevar tikt konstatēts recidīvs, tas pats par sevi nevar izraisīt apstrīdētā lēmuma atcelšanu vai uzliktā naudas soda samazināšanu tādēļ, ka recidīva konstatējums attiecībā uz *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, var attaisnot naudas soda summas palielināšanu recidīva dēļ.

2) Lietas dalībnieku argumenti

40. Saistībā ar savu pirmo pamatu lietā C-93/13 P, kas iedalās divās daļās, Komisija apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, konstatējot, ka tā esot nepamatoti palielinājusi *Eni* uzliktā naudas soda pamatsummu recidīva dēļ. Tā it īpaši atsaucas uz pārsūdzētā sprieduma 271.–274. punktu.

41. Saistībā ar šā pirmā pamata pirmo daļu Komisija apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, lai konstatētu recidīvu, būtībā uzskatot, ka recidīvs nevarēja tikt attiecināts uz *Eni*, jo tam nav tikusi dota iespēja atspēkot prezumpciju par pilnīgu kontroli, kuru tas īsteno pār Polipropilēna un PVC II lēmumu adresātiem.

42. Atsaucoties uz Vispārējās tiesas spriedumu lietā *Shell Petroleum* u.c./Komisija [24], tā uzskata, ka tiesības uz aizstāvību ir garantētas brīdī, kad tā, paziņojot savu nodomu par recidīva konstatēšanu, dod pusēm iespēju pierādīt, ka šie nosacījumi nav izpildīti. Tieši tā esot bijis izskatāmajā lietā. Paziņojuma par iebildumiem 416. punktā adresātu uzmanība tieši tika pievērsta 2006. gada pamatnostādņu 28. panta pirmajam ievilkumam par recidīvu, bet 483. zemsvītras piezīmē šajā ziņā bija atsauce uz PVC II un Polipropilēna lēmumiem. Tomēr *Eni* neesot mēģinājis ne atspēkot prezumupciju par tā izšķirošo ietekmi uz PVC II un Polipropilēna lēmumu adresātiem, ne arī, ņemot vērā kopš šo divu lēmumu pieņemšanas pagājušo laiku, norādījis uz neiespējamību sniegt šajā ziņā attiecīgus pierādījumus.

23 — Komisijas 1994. gada 27. jūlija Lēmums 94/599/EK par [EKL 81.] panta piemērošanas procedūru (IV/31.865 - PVC) (OV L 239, 14. lpp.; turpmāk tekstā – "PVC II lēmums").

24 — Spriedums *Shell Petroleum* u.c./Komisija (T-343/06, EU:T:2012:478, 275. punkts).

43. Tā piebilst, ka recidīva mērķis nebija ar atpakaļejošu datumu sodīt par pirmo pārkāpumu, bet tikai izdarīt secinājumus par uzņēmuma jauno pārkāpumu.

44. Saistībā ar sava pirmā pamata otro daļu Komisija apgalvo, ka katrā ziņā Vispārējā tiesa acīmredzami ir pārkāpusi arī LESD 101. pantu, nospriežot, ka tā nevar atzīt *Eni* par vainojamu agrākajā pārkāpumā, par kuru tas nav sodīts. Recidīva konstatēšana neesot balstīta uz agrāk uzlikto naudas sodu, bet tikai uz agrāka pārkāpuma esamības atzīšanu.

45. Turpretī šajā gadījumā *Eni* recidīvs esot atzīts nevis tāpēc, ka tas bija "atzīts par atbildīgu par agrāku pārkāpumu", bet tāpēc, ka tas pilnībā kontrolēja meitasuzņēmumu, kuram iepriekš ticis uzlikts naudas sods, un tāpēc, ka uzņēmums, kuru tas veido kopā ar šo pēdējo, ir izdarījis jaunu pārkāpumu, par kuru ir uzliekams naudas sods, kura apmērs ir jāpalielina recidīva dēļ.

46. Turpretī *Eni* apgalvo, ka tas nevar tikt uzskatīts par recidīvistu, jo tas nekad neesot bijis lietu Polipropilēns un PVC II dalībnieks, tas neesot bijis pārkāpumu konstatējošo lēmumu adresāts, ne arī tajos esot ticis minēts, tas neesot saņēmis pieprasījumus sniegt informāciju vai paziņojumus par iebildumiem un tas vispār neesot ticis uzklausīts tiesas sēdē. *Ex post* atzīšana par vainojamu recidīvā, pamatojoties uz prezumpciju, kuru tas nekad nav varējis atspēkot, nav saderīga ar tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, kā to ir konstatējusi Vispārējā tiesa.

3) Analīze

47. Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru Savienības iestādēm nav jāpierāda interese iesniegt apelācijas sūdzību par Vispārējās tiesas spriedumu [25]. Tādējādi tas, ka Komisijas pirmais apelācijas sūdzības pamats ir vērsts pret apstrīdētā sprieduma motīviem, ar kuru Vispārējā tiesa konstatēja Komisijas kļūdu, apstrīdētā lēmuma 1. pantā konstatējot *Eni* recidīvu, bet neatcēla minēto lēmumu, nevar būt pamats, lai Tiesa atzītu minēto apelācijas sūdzību par nepieņemamu intereses celt prasību neesamības dēļ.

48. Pēc šī precizējuma un pirms Komisijas izvirzītā pamata pamatotības pārbaudes vispirms īsumā ir jāatgādina attiecīgā Tiesas judikatūra attiecībā uz recidīvu Savienības konkurences tiesībās [26] un arī ir jānosaka šajā izskatāmajā lietā izvirzītās problēmas. Kā norādīts, šī lieta attiecas uz īpašu recidīva konstatēšanas gadījumu, kad vienas grupas uzņēmumi bija izdarījuši secīgus pārkāpumus, precīzāk, īpašu situāciju, kurā mātesuzņēmuma recidīvs tika konstatēts, tikai pamatojoties uz rīcību, kuru agrāk bija pieļāvis kāds no tā meitasuzņēmumiem.

a) Ievada apsvērumi par īpatnībām, lai konstatētu recidīvu saistībā ar vienas grupas uzņēmumu secīgiem pārkāpumiem

49. Naudas soda apmērs, kuru Komisija saskaņā ar Padomes 2002. gada 16. decembra Regulas (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā [27], 23. panta 2. punktu var uzlikt uzņēmumiem vai uzņēmumu apvienībām, kas apzināti vai neuzmanības dēļ pārkāpuši LESD 101. un LESD 102. pantu, tiek noteikts, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un, vajadzības gadījumā, tā ilgumu [28].

25 — Skat. spriedumu Komisija/*Anic Partecipazioni* (C-49/92 P, EU:C:1999:356, 171. un 172. punkts).

26 — Šajā ziņā skat. it īpaši Piernas López, J. J., "The aggravating Circumstance of Recidivism and the Principle of Legality in the EC Fining Policy: nulla poena sine lege?", *World Competition*, 2006, 29. sēj., Nr. 3, 441. lpp.; Bosco u.c., "Ombres et lumières du traitement de la récidive par le droit des pratiques anticoncurrentielles", *Concurrences*, 2010, Nr. 4, 13. lpp., it īpaši Barennes, M. un Wolf, G., "Cartel Recidivism in the Mirror of EU Case Law", *Journal of European Competition Law & Practice*, 2011. gada septembris, un Wils, W. P. J., "Recidivism in EU Antitrust Enforcement: A Legal and Economic Analysis", *World Competition*, 2012, 35. sēj., Nr. 1.

27 — OV 2003, L 1, 1. lpp. Agrāk – Padomes 1962. gada 6. februāra Regulas Nr. 17 – Pirmā regula par Līguma [81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.), 15. panta 2. punkts.

28 — Skat. it īpaši spriedumu *Ferriere Nord*/Komisija (C-219/95 P, EU:C:1997:375, 32. punkts).

50. Recidīvs ir viens no elementiem, kas saskaņā ar Tiesas, kā arī Vispārējās tiesas atkārtoto judikatūru [29] ir jāņem vērā, analizējot pārkāpuma smagumu, kā atbildību pastiprinoši apstākļi [30]. Recidīvs kopš tā iekļaušanas pamatnostādnēs [31] ir atbildību pastiprinošs apstāklis, ar kuru tiek pamatota uzliktā naudas soda pamatsummas palielināšana ikvienam par vainīgu atzītam uzņēmumam, kas turpina darīt to pašu vai iepriekšējam pārkāpumam līdzīgu pārkāpumu, kuru ir konstatējusi Komisija vai valsts konkurences iestāde, vai arī to atkārto.

51. Saistībā ar recidīva īpašo iezīmju novērtēšanu un konstatēšanu, kuru mērķis ir mudināt uzņēmumus, kam ir tendence pārkāpt konkurences tiesību normas, mainīt savu uzvedību [32], Komisijai attiecībā uz naudas sodu noteikšanā vērā ņemamo apstākļu izvēli ir novērtējuma brīvība [33].

52. Tiesa, atšķirībā no Vispārējās tiesas, izņemot šos precizējumus, nekad sīkāk nav definējusi recidīva jēdzienu.

53. Saskaņā ar visizplatītāko definīciju [34], kuru Vispārējā tiesa ir izmantojusi, "dažu valstu tiesību sistēmās iekļautais recidīva jēdziens paredz, ka *persona* ir pieļāvusi jaunus pārkāpumus pēc tam, kad ir bijusi *sodīta* par līdzīgiem pārkāpumiem" [35].

54. Tomēr Tiesa [36], kas šajā jautājumā ir apstiprinājusi Vispārējās tiesas judikatūru [37], ir nospriedusi, ka "atkārtota pārkāpuma jēdziens obligāti neietver iepriekš piespriesta naudas soda konstatējumu, bet tikai konstatējumu par Kopienu konkurences tiesību normu pārkāpumu".

55. Tādēļ un norādot ļoti shematiski, recidīva konstatējums Savienības tiesībās nozīmē, ka to pašu pārkāpumu (pārkāpuma identiskums) atkārtoti izdara tas pats autors (autora identiskums).

56. Tomēr recidīva konstatēšanai attiecībā uz uzņēmumiem, kas pieder vienai uzņēmumu grupai, kā to apliecina izskatāmā lieta, piemīt dažas īpatnības. Šajā lietā ir vērojamas grūtības, kas var rasties, novērtējot nosacījumu saistībā ar autora identiskumu, nevis vispārīgi, bet konkrētajā gadījumā, kurā secīgos konkurences tiesību pārkāpumos ir vainojami vienas grupas dažādie uzņēmumi, precizējot, ka nosacījums par līdzīgiem pārkāpumiem šeit nav apspriežams.

57. Tāpēc turpmākajā izklāstā netiks aplūkoti nosacījumi, lai konstatētu recidīvu vispār, bet tikai nosacījumi attiecībā uz tādas Komisijas prakses pieņemamību [38], kas, pamatojoties uz atbildību pastiprinošu apstākli recidīva dēļ, ir palielināt uzņēmumu grupas uzņēmumam par konkurences noteikumu pārkāpumu uzliktā naudas soda pamatsummu, izmantojot uzņēmuma kā vienas saimnieciskas vienības plašo jēdzienu *Akzo Nobel* [39] judikatūras izpratnē.

29 — Skat. spriedumus *Aalborg Portland* u.c./Komisija (EU:C:2004:6, 91. punkts), *Groupe Danone*/Komisija (C-3/06 P, EU:C:2007:88, 26. punkts) un *Lafarge*/Komisija (EU:C:2010:346, 63. punkts).

30 — Spriedums *SGL Carbon*/Komisija (C-308/04 P, EU:C:2006:433, 71. punkts).

31 — Skat. Pamatnostādņu sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā – "1998. gada pamatnostādnes"), 2. punktu un 2006. gada pamatnostādņu 28. punktu.

32 — Skat. it īpaši spriedumu *Groupe Danone*/Komisija (EU:C:2007:88, 39. punkts).

33 — Skat. it īpaši spriedumu *Ferriere Nord*/Komisija (EU:C:1997:375, 33. punkts).

34 — Skat. it īpaši spriedumus *Thyssen Stahl*/Komisija (T-141/94, EU:T:1999:48, 617. punkts), *Michelin*/Komisija (T-203/01, EU:T:2003:250, 284. punkts), *Shell Petroleum* u.c./Komisija (T-38/07, EU:T:2011:355, 91. punkts), *Eni*/Komisija (T-39/07, EU:T:2011:356, 162. punkts), *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs*/Komisija (T-144/07, no T-147/07 līdz T-150/07 un T-154/07, EU:T:2011:364, 308. punkts), kā arī *Saint-Gobain Glass France* u.c./Komisija (T-56/09 un T-73/09, EU:T:2014:160, 305. punkts).

35 — Vērojams, ka savā spriedumā *Shell Petroleum* u.c./Komisija (EU:T:2012:478, 247. punkts) Vispārējā tiesa ir nospriedusi, ka "recidīva jēdziens ir saprotams kā tāds, kas attiecas uz gadījumu, kad viens un tas pats *uzņēmums* pēc tam, kad tam ir tikusi piemērota sankcija par pārkāpumu, izdara jaunu līdzīgu pārkāpumu", – un tas nav viens un tas pats.

36 — Spriedums *Groupe Danone*/Komisija (EU:C:2007:88, 41. punkts).

37 — Spriedumi *Groupe Danone*/Komisija (T-38/02, EU:T:2005:367, 363. punkts) un *BPB*/Komisija (T-53/03, EU:T:2008:254, 387. punkts).

38 — Turpmākajā izklāstā es to saukšu par "strīdīgo Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi".

39 — Skat. it īpaši spriedumus *Akzo Nobel* u.c./Komisija (EU:C:2009:536, 54., 55. un 58. punkts), kā arī Komisija/*Siemens Österreich* u.c. (no C-231/11 P līdz C-233/11 P, EU:C:2014:256, 41.–48. punkts) un tajos minēto judikatūru.

58. Šajā ziņā tikai atgādināšu, ka saskaņā ar šo judikatūru mātesuzņēmums var tikt vainots meitasuzņēmuma pārkāpjošā rīcībā it īpaši tad, ja šis meitasuzņēmums, būdams atsevišķa juridiska persona, savu rīcību tirgū "nenosaka patstāvīgi", bet galvenokārt izpilda mātesuzņēmuma dotos norādījumus, it īpaši ņemot vērā ekonomiskās, organizatoriskās un juridiskās saiknes, kas vieno šīs abas juridiskās vienības.

59. Tādējādi ir atzīts, ka konkrētā gadījumā, kad mātesuzņēmumam pieder viss vai gandrīz viss meitasuzņēmuma kapitāls, tam var būt izšķiroša ietekme uz meitasuzņēmuma rīcību un pastāv atspēkojama prezumpcija, saskaņā ar kuru tas faktiski īsteno izšķirošu ietekmi uz sava meitasuzņēmuma rīcību. Šādos apstākļos pietiek, ja Komisija pierāda, ka meitasuzņēmuma kapitāls pilnīgi pieder mātesuzņēmumam, lai prezumētu mātesuzņēmuma izšķirošo ietekmi uz meitasuzņēmuma tirdzniecības politiku un atzītu mātesuzņēmumu par solidāri atbildīgu par tā meitasuzņēmumam uzliktā naudas soda maksājumu, ja vien mātesuzņēmums, kam ir jāatspēko šī prezumpcija, nesniedz pietiekamus pierādījumus, lai pamatotu, ka tā meitasuzņēmums tirgū rīkojas autonomi.

60. No šī viedokļa raugoties, ir iespējams minēt šādus trīs galvenos teorētiski iespējamos gadījumus. Vispirms var tikt ņemts vērā grupas meitasuzņēmuma agrākais pārkāpums, lai pierādītu recidīvu attiecībā uz citu šīs grupas meitasuzņēmumu. Pēc tam var tikt ņemts vērā grupas meitasuzņēmuma agrākais pārkāpums, lai pierādītu recidīvu attiecībā uz grupas mātesuzņēmumu tā paša meitasuzņēmuma vai cita grupas meitasuzņēmuma rīcības dēļ. Visbeidzot, var tikt ņemts vērā grupas meitasuzņēmuma agrākais pārkāpums, lai pierādītu recidīvu attiecībā uz grupas mātesuzņēmumu [40], uzliekot tam sodu tā paša rīcības dēļ [41]. Šis pēdējais pieņēmums attiecas uz izskatāmo lietu.

61. Šos trīs pieņēmumus, kas ir izskatāmā strīda pamatā, vieno tas, ka, lietojot uzņēmuma kā ekonomiskas vienības jēdzienu, Komisija var uzlikt lielāku sodu mātesuzņēmumam, pamatojoties uz tā pārraudzībā esošā meitasuzņēmuma agrāko pārkāpumu, lai gan šis mātesuzņēmums nav ticis sodīts par šo pirmo pārkāpumu un tas pilnīgi nav bijis iesaistīts procesā, kura iznākumā tika pieņemts pirmais lēmums.

62. Vispārējai tiesai vairākkārt ir bijusi iespēja izvērtēt šīs Komisijas lēmumu pieņemšanas prakses tiesiskumu. Galvenokārt tai ir bijusi viena no trim nostājām: principā ar pirmo nostāju [minētā prakse] tikusi atzīta [42], tādējādi paverot ceļu strīdīgajai Komisijas lēmumpieņemšanas praksei, otrā nostāja ir bijusi tās noraidīšana, pamatojoties galvenokārt uz strikta pienākuma norādīt pamatojumu neievērošanu [43], un trešā nostāja – principā tā tikusi noraidīta [44] tādu iemeslu dēļ, kas būtībā attiecas uz to mātesuzņēmumu tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kuri šādos apstākļos tiek uzskatīti par recidīvistiem.

40 — Un otrādi – teorētiski būtu iespējams ņemt vērā arī grupas mātesuzņēmuma agrāko pārkāpumu, lai pierādītu atbildību pastiprinošu apstākli recidīva dēļ attiecībā uz meitasuzņēmumu; šajā ziņā skat. Bernardeau, L. un Christienne, J.-P., "Les amendes en droit de la concurrence, Pratique décisionnelle et contrôle juridictionnel du Droit de l'Union", *Larcier*, 2013, Nr. I.270.

41 — Šajā shematiskajā prezentācijā, protams, nav ņemta vērā to apstākļu sarežģītība, kuru pamatā ir grupas uzņēmumu juridiskās struktūras attīstība no abu pārkāpumu konstatēšanas brīža līdz sodīšanai par tiem.

42 — Skat. spriedumus *Michelin*/Komisija (T-203/01, EU:T:2003:250, 290. punkts) un *Shell Petroleum* u.c./Komisija (EU:T:2012:478).

43 — Skat. spriedumus *Eni*/Komisija (T-39/07, EU:T:2011:356, 161.–171. punkts) un *Polimeri Europa*/Komisija (T-59/07, EU:T:2011:361, 293.–303. punkts). Šos divus spriedumus Tiesa attiecīgi ir apstiprinājusi ar tās spriedumiem *Eni*/Komisija (EU:C:2013:289) un *Versalis* /Komisija (EU:C:2013:386), kas tiks aplūkoti turpmāk.

44 — Skat. spriedumus *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs*/Komisija (EU:T:2011:364, 308., 319., 320. un 322. punkts) un *Saint-Gobain Glass France* u.c./Komisija (EU:T:2014:160, 317.–320. punkts). Par spriedumu *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs*/Komisija iesniegtā apelācijas sūdzība tika izslēgta no reģistra ar rīkojumu *ThyssenKrupp Elevator CENE* un *ThyssenKrupp Fahrtreppen*/Komisija (C-503/11 P, EU:C:2012:277).

63. Līdz šim Tiesai tikai vienreiz ir bijusi iespēja pārbaudīt Vispārējās tiesas vērtējumu par Komisijas lēmumpieņemšanas praksi. Šajā gadījumā ar saviem jaunākajiem spriedumiem lietā *Eni*/Komisija [45] un lietā *Versalis*/Komisija [46], kas ir pasludināti pēc apstrīdētā lēmuma pieņemšanas, tā ir apstiprinājusi Vispārējās tiesas spriedumus lietā *Eni*/Komisija [47] un lietā *Polimeri Europa*/Komisija [48], atceļot lēmumu par mātesuzņēmuma recidīvu izskatāmajai lietai līdzīgos, pat identiskos apstākļos. Tā būtībā ir nospriedusi, ka, ja Komisija nolemj uzlikt naudas sodu uzņēmumam par konkurences noteikumu pārkāpumu, kā arī palielināt šī naudas soda pamatsummu recidīva dēļ, tai ir "jāsniedz kopā ar minēto naudas sodu uzliekošo lēmumu [49] izklāsts, kas Savienības tiesām, kā arī šai sabiedrībai ļauj izprast *kādā statusā un kādā mērā* tā ir bijusi iesaistīta agrākā pārkāpumā". It īpaši, ja tā uzskata, ka minētais uzņēmums ir bijis lēmuma, kas attiecas uz agrāku pārkāpumu, adresāta uzņēmuma daļa, Komisijai šis apgalvojums ir tiesiski pietiekami jāpamato.

64. Šajā gadījumā Tiesa šajos divos spriedumos ir nospriedusi, ka apstrīdētais lēmums, ar kuru uzņēmumu grupas mātesuzņēmumam tika palielināta naudas soda pamatsumma recidīva dēļ, apstākļos, kas ir ļoti līdzīgi tiem, kādi ir izskatāmajā lietā, nebija pietiekami pamatots tāpēc, ka tajā sniegtās norādes nekādā gadījumā neļāva izprast, *kādā statusā un kādā mērā* uzņēmumam, kas nebija agrāk pieņemto Polipropilēna un PVC II lēmumu adresāts, būtu bijusi saistība ar šiem lēmumiem [50].

65. No šiem spriedumiem izriet, ka Tiesa būtībā neizslēdz, ka Komisija var piemērot recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli tādos apstākļos kā izskatāmajā lietā, vienlaikus atzīstot šādas prakses pieļaujamību ar nosacījumu, ka lēmumā, ar kuru tiek konstatēts otrais pārkāpums un atzīts recidīvs attiecībā uz mātesuzņēmumu, vismaz ir izpildītas tās noteiktās konkrētās prasības attiecībā uz pamatojumu. Ir jānorāda, ka tādējādi Tiesa, novērtējot situāciju, ņem vērā lēmuma, ar kuru konstatēts otrais pārkāpums un atzīts mātesuzņēmuma recidīvs, pieņemšanas posmu, nevis posmu, kad tiek pieņemts pirmo pārkāpumu konstatējošais lēmums, kā to darījusi Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā.

b) Vispārējās tiesas pieejas nesaderība ar Tiesas judikatūru un apelācijas sūdzības risinājums

66. Ņemot vērā iepriekš minēto izklāstu, ir jāpārbauda Komisijas izvirzītais pirmais pamats, saistībā ar kuru tā galvenokārt apgalvo, ka pretēji tam, ko nospriedusi Vispārējā tiesa, uzņēmumu grupas mātesuzņēmuma recidīvs var tikt konstatēts arī tad, ja agrāk tam nav ticis uzlikts nekāds sods, ar nosacījumu, ka ir pierādīts, ka agrāk tas veidojis vienu saimniecisku vienību ar citu agrāk sodītu uzņēmumu un ka laikā, kad ticis pieņemts otrais lēmums, ar kuru konstatēts recidīvs, tam ir bijusi iespēja atspēkot prezumpciju, ka tas faktiski īsteno izšķirošu ietekmi uz agrāk sodīto uzņēmumu.

67. Sākumā uzsvēršu: ir skaidrs, ka pārsūdzētais spriedums, kurš iekļaujas Vispārējās tiesas izstrādātās judikatūras trešās un pēdējās pieejas attīstībā, kas principā izslēdz recidīva konstatēšanu tādos apstākļos kā pamatlietā, nav saderīgs ar Tiesas judikatūru.

45 — EU:C:2013:289, 129. punkts.

46 — EU:C:2013:386, 142. punkts.

47 — EU:T:2011:356.

48 — EU:T:2011:361.

49 — Šeit ir jānorāda, ka, lai arī Tiesa atsaucas tikai uz lēmumu, ar kuru tiek uzlikts naudas sods un konstatēts recidīvs, tomēr, veicot pārbaudi izskatāmajā lietā, tā ņem vērā paziņojumu par iebildumiem (skat. spriedumus *Eni*/Komisija (EU:C:2013:289, 130. punkts) un *Versalis* /Komisija (EU:C:2013:386, 143. punkts)) – tā ir nianse, kuru es aplūkošu turpmāk.

50 — Norādīšu, ka savukārt Vispārējā tiesa ir nospriedusi, ka apstrīdētajā lēmumā nebija pietiekami daudz sīki izklāstītu un precīzu ziņu, lai varētu pamatot apgalvojumu, ka viens un tas pats uzņēmums atkārtoti ir īstenojis pārkāpjošu rīcību, kas nav gluži viens un tas pats; skat. spriedumus *Eni*/Komisija (EU:T:2011:356, 171. punkts) un *Polimeri Europa*/Komisija (EU:T:2011:361, 303. punkts).

68. Vispārējās tiesas pieļautās kļūdas tiesību piemērošanā, kas varētu pamatot pārsūdzētā sprieduma atcelšanu, tomēr nenozīmē, ka Komisijas apelācijas sūdzība ir jāapmierina, ne arī to, ka Vispārējās tiesas spriedums ir jāatceļ, ja pārsūdzētā sprieduma rezolutīvā daļa ir balstīta uz citu tiesisko pamatojumu [51].

69. Tomēr Vispārējās tiesas vērtējums, atbilstoši kuram Komisija attiecībā uz *Eni* nevarēja ņemt vērā atbildību pastiprinošu apstākli recidīva dēļ, sākotnēji, šķiet, ir pamatots, konkrētāk, atbilst prasībām, kuras Tiesa ir izvirzījusi spriedumos lietā *Eni*/Komisija [52] un lietā *Versalis*/Komisija [53]. Tas it īpaši šķiet pamatots, ņemot vērā prasības, kas izriet no garantijas nodrošināt par recidīvu sodītā mātesuzņēmuma tiesības uz aizstāvību tādos apstākļos kā izskatāmajā lietā, par ko Tiesai vēl nav biis iespējas lemt.

i) Vispārējās tiesas pieejas nesaderība ar Tiesas judikatūru

70. Kā izriet no pārsūdzētā sprieduma, minētās lietas apstākļos, proti, situācijā, kad mātesuzņēmuma meitasuzņēmumam ticis piemērots pirmais sods par konkurences noteikumu pārkāpumu, šī mātesuzņēmuma recidīvu būtu bijis iespējams konstatēt tikai tad, ja *automātiski* tiktu pārkāptas tā tiesības uz aizstāvību. Šādā situācijā mātesuzņēmumam "agrāka pārkāpuma izdarīšanas laikā" [54] nebija iespējas atspēkot prezumpciju, ka faktiski tas īsteno izšķirošu ietekmi uz savu meitasuzņēmumu, kurš tika sodīts. Šī neiespējamība mātesuzņēmumam nodrošināt savu aizstāvību ir izskaidrojama ar to, ka tas nebija pirmo pārkāpumu konstatējošā lēmuma adresāts, tas netika sodīts par šo pārkāpumu un saistībā ar šo konstatējumu tas nebija saņēmis paziņojumu par iebildumiem [55].

71. Tādējādi no pārsūdzētā sprieduma izriet, ka juridiskas personas recidīvs nevar tikt konstatēts, ja minētajai personai agrāk nav ticis piemērots sods. Tātad recidīva konstatēšanas priekšnosacījums ir ne tikai divi līdzīgi, secīgi izdarīti pārkāpumi, kuros ir vainojams viens un tas pats *uzņēmums*, bet arī tas, ka par šiem pārkāpumiem efektīvi ir sodīta viena un tā pati *persona*. Tātad recidīva jēdziens ietver vienas un tās pašas *personas* efektīvu sodīšanu par diviem līdzīgiem, secīgi izdarītiem pārkāpumiem [56].

72. Vispārējā pieeja recidīvam, kuru pārsūdzētajā spriedumā aizstāv Vispārējā tiesa, būtībā ir pilnīgi nesaderīga ar to, ko Tiesa ir nospriedusi savā spriedumā lietā *Group Danone*/Komisija [57]. Katrā ziņā tā ir pretrunā arī Tiesas pieņemtajai nostājai tās spriedumos lietā *Eni*/Komisija [58] un lietā *Versalis* /Komisija [59].

73. Faktiski no šiem spriedumiem izriet, ka recidīva konstatēšana tādā gadījumā kā izskatāmajā lietā principā nevar tikt izslēgta, ja tiktu nodrošinātas nepieciešamās garantijas, un it īpaši ievērots konkrēts pienākums norādīt pamatojumu. Plašāk no tā izriet, ka grūtības saistībā ar šādu konstatējumu, it īpaši attiecībā uz mātesuzņēmuma tiesību uz aizstāvību ievērošanu, ir jārisina nevis pirmā lēmuma par pārkāpumu pieņemšanas posmā, kā ir nospriedusi Vispārējā tiesa, bet otrā lēmuma par pārkāpumu pieņemšanas posmā, kā to apgalvo Komisija.

51 — Skat. it īpaši spriedumus *Lestelle*/Komisija (C-30/91 P, EU:C:1992:252, 28. punkts) un *Finsider*/Komisija (C-320/92 P, EU:C:1994:414, 37. punkts).

52 — EU:C:2013:289.

53 — EU:C:2013:386.

54 — Skat. pārsūdzētā sprieduma 274. punkta beigas.

55 — Vispārējā tiesa norāda arī, ka *Eni* netika uzklausīts administratīvajā procesā, kurā ir ticis pieņemts pirmo pārkāpumu konstatējošais lēmums, skat. pārsūdzētā sprieduma 272. punkta beigas.

56 — Jānorāda, taču sīki neanalizējot, ka tās nākamajā spriedumā *Saint-Gobain Glass France* u.c./Komisija (EU:T:2014:160, 320. punkts) izšķiroša nozīme ir piešķirta it īpaši tam, ka "iepriekšējā lēmumā nav konstatēta ekonomiska vienotība starp mātesuzņēmumu un tā meitasuzņēmumu", nevis tam, ka mātesuzņēmums nav bijis paziņojuma par iebildumiem un agrāka lēmuma adresāts.

57 — EU:C:2007:88, 41. punkts.

58 — EU:C:2013:289.

59 — EU:C:2013:386.

74. Tātad Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, nospriežot, ka apstrīdētā lēmuma 1. pantā konstatētais *Eni* pārkāpums nevar tikt uzskatīts par tā recidīvu, pamatojoties tikai uz konstatējumu, ka, tā kā ar minētajiem Komisijas Polipropilēna un PVC II lēmumiem tas nav ticis sodīts un minēto lēmumu pieņemšanas posmā nav bijis paziņojuma par iebildumiem adresāts, tam agrāka pārkāpuma brīdī nebija iespējas iesniegt savus argumentus, lai apstrīdētu, ka tas veido vienu ekonomisko vienību ar uzņēmumiem, kuriem ar šiem lēmumiem tika uzlikts sods.

75. Tātad Komisijas pirmā pamata pirmā daļa ir pamatota. Tomēr tas nenozīmē, ka apelācijas sūdzība ir jāapmierina, jo pārsūdzētais spriedums ir pamatots ar citu tiesisko pamatojumu, kas šajā gadījumā tā ir divu iemeslu dēļ.

ii) Nepietiekama apstrīdētā lēmuma pamatojuma konstatējums

76. Vispirms ir jānorāda, ka, šķiet, nav iespējams uzskatīt, ka apstrīdētajā lēmumā ir izpildītas prasības norādīt pamatojumu, kuras Tiesa ir noteikusi savos spriedumos lietā *Eni*/Komisija [60] un lietā *Versalis* /Komisija [61], ciktāl tajā nav precizēts, ne *kādā statusā*, ne, it īpaši, *kādā mērā Eni* ir bijis iesaistīts Polipropilēna un PVC II lēmumos.

77. Apstrīdētā lēmuma 540. un 541. apsvērumā, kurus Vispārējā tiesa ir minējusi pārsūdzētā sprieduma 255. punktā, ir tikai norādīts, ka *Eni* ir jāuzskata par recidīvistu, 517. zemsvītras piezīmē precizējot, ka grupas *Eni* meitasuzņēmums *Anic* tika sodīts par dalību aizliegtās vienošanās norisē, kas tika konstatēta ar 1986. gada 23. aprīļa Polipropilēna lēmumu, un ka *EniChem* tika sodīts par dalību aizliegtās vienošanās norisē, kura tika konstatēta ar 1994. gada 27. jūlija PVC II lēmumu.

78. Tā kā lietas dalībnieki tiesas sēdē tika aicināti paust savu viedokli par šiem diviem spriedumiem, ciktāl tie attiecas uz recidīvu, atbilstoši šiem diviem spriedumiem tātad var tikt apstiprināts Vispārējās tiesas spriedums, veicot motīvu aizstāšanu, jo Tiesai ir pietiekami pierādījumi, lai secinātu, ka katrā ziņā Vispārējās tiesas vērtējums par apstrīdētā lēmuma tiesiskumu ir pamatots nepietiekama pamatojuma dēļ.

79. Tomēr es uzskatu, ka Tiesai ir jāizmanto izskatāmo lietu sniegtā iespēja padziļināti vērtēt Komisijas lēmumpieņemšanas prakses tiesiskumu un ir jārisina ne tikai jau identificētā pamatojuma problēma, bet ir jāaplūko arī ar šo praksi saistīts būtiskāks jautājums par tās personas tiesību uz aizstāvību ievērošanu, kura tiek uzskatīta par recidīvisti.

iii) Konstatējums par *Eni* tiesību uz aizstāvību neievērošanu

80. Lai arī Savienības konkurences tiesību vajadzībām *personas* recidīva konstatēšana, kā ir nospriedusi Tiesa savā spriedumā lietā *Group Danone*/Komisija [62], obligāti neietver minētās *personas* agrāku sodīšanu, bet tikai agrāka pārkāpuma konstatēšanu, tā tomēr ietver vismaz to, ka šī persona no šādas procedūras sākuma, kuras rezultātā ir uzliekams sods un konstatējams recidīvs, iepriekš un pamatoti tiek informēta, lai šajā ziņā tā spētu pilnīgi lietderīgi īstenot savu aizstāvību.

81. Šāda prasība it īpaši ir jāievēro, piemērojot konkurences tiesības uzņēmumu grupām, kad ir paredzēts uzlikt personai lielāku sodu recidīva dēļ, nevis pamatojoties uz lēmumu, ar kuru ir konstatēts līdzīgs minētās personas agrāk izdarīts pārkāpums, proti, ar galīgu lēmumu juridiski konstatēts un pierādīts fakts, bet, tikai pamatojoties uz konstatējumu, ka tā bijusi eventuāli vainojama līdzīgā agrākā pārkāpumā un ka to būtu bijis iespējams vainot minētajā pārkāpumā, ja vien tas būtu bijis konstatēts ar tai adresētu lēmumu.

60 — EU:C:2013:289.

61 — EU:C:2013:386.

62 — EU:C:2007:88, 41. punkts.

82. Tādējādi recidīva konstatēšana tādos apstākļos kā izskatāmajā lietā eventuāli varētu būt pieļaujama tikai tad, ja Komisija ievērotu ne tikai prasības norādīt pamatojumu, kuras Tiesa ir identificējusi savos spriedumos lietā *Eni*/Komisija [63] un lietā *Versalis*/Komisija [64], bet arī nodrošinātu striktas garantijas tā uzņēmuma tiesību uz aizstāvību ievērošanai, par kuru tiek apgalvots, ka tas ir recidīvists.

83. Tāpēc Komisijai vispirms ir jānosūta mātesuzņēmumam paziņojums par iebildumiem, īpaši to informējot par savu nodomu sodīt un palielināt sodu par recidīvu, precīzi izklāstot tā pamatojumu un iemeslus. Tātad nepietiek ar to, ka Komisija tikai "norāda" uz agrāku pārkāpumu konstatējoša lēmuma esamību. Gluži pretēji, ja ar minēto lēmumu tiek sodīts cits uzņēmums, ja tas neattiecas uz mātesuzņēmumu un mātesuzņēmums tajā pat netiek minēts, tai ir ne tikai jāprecizē, ka, lai konstatētu recidīvu, tā paredz balstīties uz prezumpciju, ka faktiski mātesuzņēmums īstenoja izšķirošu ietekmi uz sodīto uzņēmumu, bet tai arī ir jānorāda iemesli, kas, pēc tās domām, apstiprina šo prezumpciju, kā arī jāpamato, kāpēc tā uzskata, ka ir jāpalielina sods recidīva dēļ.

84. Tikai šādos apstākļos mātesuzņēmums, kas ir ticis iepriekš un pienācīgi informēts, būs spējīgs atspēkot prezumpciju, kuras pamatā ir recidīva konstatēšana, un tādējādi lietderīgi nodrošināt savu aizstāvību saistībā ar galīgā lēmuma par sodu pieņemšanu. Šī prasība ir jāievēro it īpaši rūpīgi, jo mātesuzņēmumam joprojām – dažkārt pat daudzus gadus vēlāk – ir objektīvas grūtības atspēkot prezumpciju, ka faktiski tam ir bijusi izšķiroša ietekme uz meitasuzņēmumu, kas ir ticis atzīts par vainojamu pirmajā pārkāpumā un par to ir ticis sodīts.

85. Šajā ziņā ir jānorāda, ka šīs prasības gandrīz atbilst tām, kas Komisijai būtu jāizpilda, ja faktiski tā būtu atzinusi par vainojamu pārkāpumā mātesuzņēmumu kā uzņēmumu, kas efektīvi īsteno izšķirošu ietekmi uz sodīto meitasuzņēmumu. Tikai šajā gadījumā šīs prasības ir jāievēro vēlāk, brīdī, kad mātesuzņēmuma vainojamība pirmajā pārkāpumā, tā sakot, ir aktivēta.

86. Ir jāatgādina, ka no atkārtotas judikatūras izriet, ka saskaņā ar tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu nav iespējams par tiesisku atzīt lēmumu, ar kuru Komisija uzliek *uzņēmumam* naudas sodu konkurences jomā, tam iepriekš nepaziņojot šajā ziņā izvirzītos iebildumus, turklāt precizējot, ka, ņemot vērā paziņojuma par iebildumiem kā būtiskas procesuālas garantijas svarīgumu, tajā ne tikai ir nepārprotami jānorāda *juridiskā persona*, kurai var tikt uzlikti naudas sodi, kas savukārt ietver minētās personas identificēšanu [65], bet arī *kādā statusā* minētajai juridiskajai personai tiek pārmesti apgalvotie fakti un tādējādi [šis lēmums] tiek tai adresēts [66].

87. Šajā gadījumā Komisija savos procesuālajos rakstos ir norādījusi, ka paziņojumā par iebildumiem adresātu uzmanība tika pievērsta recidīvam [67].

88. Tomēr tādos apstākļos kā izskatāmajā lietā Komisija nevar uzskatīt, ka tā ir atbrīvota no savu pienākumu pildīšanas tāpēc, ka tā ir tikai sniegusi šādu norādi. Gluži pretēji, paziņojumā par iebildumiem tai bija jāprecizē, kādu iemeslu dēļ tā uzskatīja, ka tā var balstīties uz prezumpciju, ka *Eni* īsteno izšķirošu ietekmi uz diviem meitasuzņēmumiem, kuriem ar minētajiem lēmumiem ticis uzlikts sods, kā arī jānorāda motīvi, kuru dēļ tā vēlas aktivēt šo prezumpciju, lai palielinātu sodu, kuru tā bija paredzējusi tam uzlikt.

63 — EU:C:2013:289, 129. punkts.

64 — EU:C:2013:386, 142. punkts.

65 — Spriedums *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija (no T-305/94 līdz T-307/94, no T-313/94 līdz T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 un T-335/94, EU:T:1999:80, 978. punkts).

66 — Skat. it īpaši spriedumus *Musique Diffusion française* u.c./Komisija (no 100/80 līdz 103/80, EU:C:1983:158, 14. punkts), *Compagnie maritime belge transports* u.c./Komisija (C-395/96 P un C-396/96 P, EU:C:2000:132, 142.–145. punkts), *Papierfabrik August Koehler* u.c./Komisija (C-322/07 P, C-327/07 P un C-338/07 P, EU:C:2009:500, 34.–48. punkts), *Akzo Nobel* u.c./Komisija (EU:C:2009:536, 57.–64. punkts), kā arī *Ballast Nedam*/Komisija (C-612/12 P, EU:C:2014:193, 24.–30. punkts).

67 — Skat. šo secinājumu 42. punktu.

89. Šīs prasības bija jāievēro it īpaši tāpēc, ka saistībā ar pirmo pārkāpumu konstatēšanu *Eni* vispār netika minēts, ciktāl tas nebija ne galīgo lēmumu adresāts, ne arī tajos minēts un ciktāl netika minēta arī pati iespējamība, ka tas varētu tikt vainots konstatētajos meitasuzņēmumu pārkāpumos.

90. Tādējādi, lai arī pārsūdzētajā spriedumā ir nepilnības, Vispārējās tiesas vērtējums, saskaņā ar kuru Komisija nevarēja ņemt vērā atbildību pastiprinošu apstākli recidīva dēļ attiecībā uz *Eni*, ir jāapstiprina, jo ar apstrīdēto lēmumu katrā ziņā ir pārkāptas *Eni* tiesības uz aizstāvību un tam ir nepietiekams pamatojums.

C – *Par* Versalis *recidīva kvalifikāciju un* Eni *saukšanu pie solidāras atbildības, lai palielinātu naudas sodu (piektais pamats lietā C-123/13 P)*

1) Pārsūdzētā sprieduma motīvi

91. Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 277.–280. punktā būtībā ir nospriedusi, ka Komisija varēja balstīties uz PVC II lēmumu, ar kuru tika sodīts *EniChem*, lai konstatētu *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, recidīvu un palielinātu naudas sodu, kura samaksa tika solidāri piespriesta *Eni*, jo *Polimeri Europa* bija *EniChem* ekonomiskais pēctecis attiecībā uz darbību hloropēnkaučuka jomā un tādā statusā bija atbildīgs par apstrīdētajā lēmumā konstatēto otro pārkāpumu, kas tika izdarīts laikposmā no 1993. gada 13. maija līdz 2001. gada 31. decembrim.

92. Savukārt pārsūdzētā sprieduma 281. un 282. punktā tā ir nospriedusi, ka Komisija nevarēja balstīties uz Polipropilēna lēmumu, lai ņemtu vērā *Polimeri Europa* recidīvu, ciktāl būtībā *Eni* nevarēja kvalificēt kā recidīvistu pārsūdzētā sprieduma 272.–274. punktā izklāstīto iemeslu dēļ, kas tika iztirzāti iepriekš. Tāpēc arī šajā jautājumā tā atzina apstrīdēto lēmumu par prettiesisku (pārsūdzētā sprieduma 287. punkts) un nolēma samazināt apelācijas sūdzības iesniedzējiem naudas soda procentuālo palielinājumu no 60 % uz 50 % (pārsūdzētā sprieduma 367. punkts).

2) Lietas dalībnieku argumenti

93. Ar savu piekto pamatu apelācijas sūdzības iesniedzēji apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, atzīstot, ka atbildību pastiprinošs apstāklis recidīva dēļ bija piemērojams *Polimeri Europa*, tagad – *Versalis*, pamatojoties uz to, ka ar PVC II lēmumu *EniChem* ticis uzlikts sods. Izskatāmajā lietā tie vienlaikus apstrīd sprieduma pamatojumu, ekonomiskās pēctecības kritērija piemērošanu un apstākli, ka Vispārējā tiesa ir konstatējusi recidīvu, pamatojoties uz citiem pamatiem nekā Komisija (pirmā daļa). Turklāt tie uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pārkāpusi samērīguma principu, samazinot naudas soda palielinājumu no 60 % uz 50 % (otrā daļa), un ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, piespriežot *Eni* solidāri maksāt recidīva dēļ palielināto naudas sodu (trešā daļa).

94. Komisija uzskata, ka piektā pamata dažādās daļas ir jānoraida kā nepamatotas.

3) Analīze

95. Es uzskatu, ka, tā kā apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītais otrais pamats lietā C-123/13 P ir jānoraida[68], tad arī to piektā pamata dažādās daļas ir jānoraida.

68 — Skat. šo secinājumu 27. punktu.

96. Es uzskatu, ka Vispārējā tiesa ir sniegusi pietiekamu, lai arī īsu, pamatojumu un ka tā pamatoti varēja uzskatīt, ka, tā kā *Versalis* ir *EniChem* ekonomiskais pēctecis tādu uzņēmumu grupā, kurus kontrolē tā pati juridiskā persona, proti, *Eni*, izskatāmās lietas apstākļos šī pati juridiskā persona bija atbildīga par pārkāpumiem, kas attiecīgi tika konstatēti ar PVC II lēmumu un apstrīdēto lēmumu. Pretējā gadījumā, kā to ir konstatējusi Vispārējā tiesa (pārsūdzētā sprieduma 279. punkts), uzņēmumu grupai pietiktu vien ar to, ka par konkurences noteikumu pārkāpumu sodītā uzņēmuma atbildība par saimniecisko darbību tiktu nodota citam uzņēmumu grupas uzņēmumam, lai tādējādi sistemātiski izvairītos no recidīva konstatēšanas. Arguments, ka Vispārējā tiesa esot konstatējusi recidīvu, balstoties uz citiem pamatiem nekā tiem, kurus bija izvēlējusies Komisija, šajā ziņā ir jānoraida kā nepamatots.

D – *Par reizināšanas koeficienta, kas ticis piemērots* Eni *un* Versalis*, samazināšanas tiesiskumu (otrais un trešais pamats lietā C-93/13 P)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

97. Komisija saistībā ar savu otro un trešo pamatu apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi vairākas kļūdas tiesību piemērošanā, vērtējot *Eni* un *Versalis* piemērojamo reizināšanas koeficientu.

98. Tā vispirms uzskata (otrais pamats, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 326. punktu), ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, precīzāk, tā ir pārkāpusi principu, ka prasības priekšmeta robežas nosaka lietas dalībnieki, Tiesas statūtu 21. pantu un tās Reglamenta 44. panta 1. punktu un 48. panta 2. punktu, vērtējot, vai *Eni* un *Versalis* piemērotais reizināšanas koeficients 1,4 salīdzinājumā ar *Dow* piemēroto koeficientu atbilda vienlīdzības principam, lai arī apelācijas sūdzības iesniedzēji nebija atsaukušies uz šo principu.

99. Tā arī uzskata (trešais pamats, kas attiecas uz pārsūdzētā sprieduma 323.–325. punktu), ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, interpretējot un piemērojot vienlīdzīgas attieksmes principu izskatāmajā lietā.

100. Apelācijas sūdzības iesniedzēji lūdz noraidīt abus šos pamatus.

2) Analīze

101. Otrais Komisijas izvirzītais pamats ir jānoraida kā acīmredzami nepamatots. Faktiski nevar tikt uzskatīts, ka Vispārēja tiesa pēc savas ierosmes ir vērtējusi iebildumu par vienlīdzīgas attieksmes principa neievērošanu tādēļ, ka apelācijas sūdzības iesniedzēji prasības pieteikumu pirmajā instancē 106. punktā jau bija pārmetuši Komisijai, ka tā tiem ir piemērojusi reizināšanas koeficientu, nepiemērojot to citiem uzņēmumiem. Šis pats iebildums pēc tam ir ticis atkārtots un izvērsts to replikas raksta pirmajā instancē 56. un 57. punktā, turklāt apelācijas sūdzības iesniedzēji ir tieši norādījuši, ka Komisija tiem ir piemērojusi četras reizes lielāku [naudas soda] palielinājumu par to, kas piemērots *Dow*. Visbeidzot, apelācijas sūdzības iesniedzēji tiesas sēdē ir precizējuši, ka šādos apstākļos tiem piemērotais [naudas soda] palielinājums ir pretrunā vienlīdzīgas attieksmes principam (apstrīdētā sprieduma 310. un 322. punkts).

102. Arī trešais Komisijas izvirzītais pamats ir jānoraida.

103. Protams, Tiesai jau ir bijusi iespēja uzsvērt, ka, aprēķinot naudas sodu, kas uzlikts saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, atšķirīga attieksme pret attiecīgajiem uzņēmumiem raksturo Komisijai piešķirto pilnvaru izmantošanu un Komisijai savas novērtējuma brīvības ietvaros ir jāindividualizē sods atbilstoši attiecīgo uzņēmumu rīcībai un attiecīgajām īpašībām, lai katrā atsevišķā

gadījumā nodrošinātu pilnīgu Savienības konkurences tiesību normu iedarbīgumu [69].

104. Tomēr Tiesa ir arī nospriedusi, ka attiecībā uz naudas soda apmēra noteikšanu nevar tikt pieļauta diskriminācija starp uzņēmumiem, kuri ir vienošanās dalībnieki, piemērojot atšķirīgas aprēķina metodes [70]. Plašāk runājot, no judikatūras izriet, ka atšķirīga attieksme pret vienā un tajā pašā situācijā esošiem uzņēmumiem var tikt pieļauta vienīgi tad, ja ir objektīvi iemesli [71].

105. Tomēr izskatāmajā lietā Komisija mazāk apstrīd pašu vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu, bet drīzāk veidu, kādā Vispārējā tiesa to konkrēti ir piemērojusi izskatāmajā lietā. Precīzāk, tā norāda, ka Vispārējā tiesa ir salīdzinājusi *Eni* un *Dow* kopējo apgrozījumu, ko Komisija attiecīgi ir izmantojusi koeficienta aprēķina mērķiem, lai gan tai esot bijusi jāsalīdzina saikne starp abu grupu kopējo apgrozījumu un apgrozījumu, kas realizēts, pārdodot preces, kas ir aizliegtās vienošanās priekšmets, attiecībā 3000:1 saistībā ar *Eni* un attiecībā 1000:1 saistībā ar *Dow*.

106. Tomēr ir jākonstatē, ka Vispārējās tiesas vērtējums šajā ziņā ir balstīts vienīgi uz apstrīdētā lēmuma 584. apsvērumā iekļautajiem skaitļiem (skat. pārsūdzētā sprieduma 308. un 323.–325. punktu). Šis punkts attiecas vienīgi uz grupu kopējo apgrozījumu. Tādēļ Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu, varēja secināt par vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu izskatāmajā lietā, jo Komisija nav norādījusi nekādu objektīvu iemeslu, kas attaisno atšķirīgu attieksmi starp *Eni* un *Dow*.

E – *Par apgrozījuma 10 % sliekšņa noteikšanu (sestais pamats lietā C-123/13 P)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

107. Ar savu sesto pamatu apelācijas sūdzības iesniedzēji apgalvo, ka, ciktāl – tāpat kā tie apgalvo saistībā ar savu pirmo un otro pamatu – tie nevar tikt atzīti par atbildīgiem par pārkāpumiem, kuros tie tiek vainoti, Regulas Nr. 1/2003 23. pantā paredzētais maksimālais naudas sods esot jāpiemēro tikai [*konfidenciāli*] apgrozījumam un tādējādi tam esot jābūt EUR 82 miljonu apmērā jeb 10 % no tā apgrozījuma, kas 2006. gadā bija EUR 820 miljoni.

2) Analīze

108. Ciktāl, kā tas ir izklāstīts šo secinājumu 24. un 27. punktā, apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītie pirmais un otrais pamats ir jānoraida kā nepamatoti, es uzskatu, ka par sesto pamatu nav jālemj.

69 — Skat. spriedumus *Britannia Alloys & Chemicals*/Komisija (C-76/06 P, EU:C:2007:326, 44. punkts) un *Caffaro*/Komisija (EU:C:2013:797, 50. punkts).

70 — It īpaši skat. spriedumus *Sarrió*/Komisija (C-291/98 P, EU:C:2000:631, 97. punkts), *Alliance One International Inc.* un *Standard Commercial Tobacco*/Komisija un Komisija/*Alliance One International* u.c. (C-628/10 P un C-14/11 P, EU:C:2012:479, 58. punkts), kā arī *Ziegler* /Komisija (C-439/11 P, EU:C:2013:513, 133. punkts).

71 — Šajā ziņā skat. spriedumus *Dow Chemicals* u.c./Komisija (C-499/11 P, EU:C:2013:482, 50. un 51. punkts), kā arī *Kendrion*/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771, 65. un 66. punkts).

F – *Par pārbaudes tiesā, vērtējot* [konfidenciāli] *un* Versalis *sadarbību saskaņā ar paziņojumu par iecietību, neesamību (septītais pamats lietā C-123/13 P)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

109. Ar savu septīto pamatu apelācijas sūdzības iesniedzēji būtībā apgalvo, ka Vispārējā tiesa prettiesiski nav veikusi pārbaudi, kas tai bija jāveic saistībā ar Komisijas atteikumu samazināt naudas sodu, kurš tiem bija uzlikts saskaņā ar Komisijas 2002. gada 19. februāra Paziņojuma par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu karteļu gadījumos [atbrīvojumu no naudas soda un naudas soda samazināšanu aizliegtu vienošanos gadījumos] [72] vai arī saskaņā ar Pamatnostādņu par naudas soda aprēķināšanu 29. punktu. Būtībā, uzskatot, ka [*konfidenciāli*] un *Versalis* sniegtajai informācijai nebija būtiskas pievienotās vērtības, Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu vērtējumā un neesot pietiekami pamatojusi savu spriedumu.

110. Komisija uzskata, ka šis pamats ir jānoraida kā nepieņemams, jo apelācijas sūdzības iesniedzēji tikai atkārto pirmajā instancē izvirzītos argumentus un vēlas panākt jaunu faktu vērtēšanu. Katrā ziņā tas esot jānoraida kā nepamatots, jo šajā ziņā Vispārējā tiesa ir veikusi pārbaudi, kaut arī ierobežotu, ņemot vērā šajā jautājumā [Komisijai] piešķirto novērtējuma brīvību.

2) Analīze

111. Ir jākonstatē, ka apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentācijā saistībā ar apelācijas sūdzību būtībā ir atkārtots Vispārējās tiesas vērtējums pārsūdzētajā spriedumā (350.–365. punkts), tāpēc šis pamats ir jānoraida kā nepieņemams.

G – *Par Vispārējās tiesas veiktās pārbaudes intensitāti saistībā ar Komisijas veikto naudas soda apmēra noteikšanu (astotais pamats lietā C-123/13 P)*

1) Lietas dalībnieku argumenti

112. Ar astoto pamatu apelācijas sūdzības iesniedzēji apgalvo, ka tiem uzliktā naudas soda apmērs ir netaisnīgs, neatbilstīgs un nesamērīgs un ka Vispārējā tiesa nav izmantojusi tai ar Regulas Nr. 1/2003 31. pantu piešķirto neierobežoto kompetenci. Precīzāk, Vispārējā tiesa esot pārkāpusi to tiesības uz efektīvu un pilnīgu tiesību aizsardzību tiesā, vienkārši veicot apstrīdētā lēmuma tiesiskuma pārbaudi un neizvērtējot lietas apstākļus.

2) Analīze

113. Tiesai jau ir bijusi iespēja nospriest, ka Tiesa taisnīguma apsvērumu dēļ nedrīkst ar savu vērtējumu aizstāt Vispārējās tiesas vērtējumu, kura, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, lemj par naudas sodu summu, kas uzlikta uzņēmumiem par to izdarītajiem konkurences noteikumu pārkāpumiem [73].

72 — OV C 45, 3. lpp.

73 — It īpaši skat. spriedumus *Finsider*/Komisija (EU:C:1994:414, 46. punkts), *BPB Industries* un *British Gypsum*/Komisija (C-310/93 P, EU:C:1995:101, 34. punkts), *Eni*/Komisija (EU:C:2013:289, 105. punkts), kā arī *Solvay Solexis*/Komisija (C-449/11 P, EU:C:2013:802, 74. punkts).

114. Tādēļ, ciktāl apelācijas sūdzības iesniedzēju astotajā pamatā vienkārši ir apstrīdēts tiem uzliktā naudas soda samērīgums un ar to tie cenšas panākt, lai tiktu pārskatīts faktiskais vērtējums, kas nav Tiesas kompetencē apelācijas tiesvedībā [74], tas ir jāatzīst par nepieņemamu.

VII – **Par tiesāšanās izdevumiem**

115. Atbilstoši Tiesas Reglamenta 184. panta 2. punktam, ja apelācijas sūdzība nav pamatota, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem.

116. Ciktāl es uzskatu, ka abas apelācijas sūdzības ir jānoraida, un ciktāl lietas dalībnieki abās lietās ir lūguši piespriest atlīdzināt tiesas izdevumus, es ierosinu, pamatojoties uz Reglamenta 184. panta 1. punktu kopsakarā ar 137. pantu, piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus katram no lietas dalībniekiem, kuru apelācijas sūdzība tikusi noraidīta.

VIII – **Secinājumi**

117. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, es iesaku Tiesai:

1) noraidīt apelācijas sūdzības lietās C-93/13 P un C-123/13 P;

2) piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus lietā C-93/13 P;

3) piespriest *Versalis SpA* un *Eni SpA* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus lietā C-123/13 P.

74 — It īpaši skat. spriedumus *British Sugar*/Komisija (C-359/01 P, EU:C:2004:255, 49. punkts) un *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija (EU:C:2005:408, 246. punkts).